

Veri Çağında Yeşil Açık: İklim Krizi, Veri Tabanlı Politikalar ve Küresel Uyum Sorunu

Altuğ Günar¹

Çağatay Başarır²

Özet

İklim krizi, son yirmi yılda sürdürülebilirlik tartışmalarının merkezine yerleşmiş ve ekonomik, toplumsal ve politik sistemleri köklü biçimde zorlayan küresel bir sorun haline gelmiştir. Veri çağında, iklim kriziyle ilgili bilgi üretimi ve veri yoğunluğu benzersiz biçimde artmasına rağmen, bu kapsamlı verilerin politika tasarımına ve toplumsal davranışlara etkin bir biçimde yansımadağı görülmektedir. Bu uyumsuzluk, literatürde “yeşil açık” olarak tanımlanmakta ve iklime yönelik söylemlerle gerçek davranış ve politika çıktıları arasındaki farkı ifade etmektedir.

Güncel veriler, iklim farkındalığının yükseldiğini gösterse de bu farkındalığın politika üretimine, bireysel tutumlara ve toplumsal davranış değişikliklerine dönüşme kapasitesi sınırlı kalmaktadır. Böylece yeşil açık, veri temelli karar alma süreçlerine rağmen politika açığına, ardından uyum ve koordinasyon açığına evrilmektedir. Devletlerin kısa vadeli ekonomik ve jeopolitik kaygılarla karbon azaltım hedeflerini yerine getirmede isteksiz davranması, Paris İklim Anlaşması’nın öngördüğü küresel uyumun zayıflamasına yol açmaktadır.

Bu bölüm, veri çağının sunduğu büyük veri, dijital izleme, modeller ve risk tahminleme kapasitesine rağmen neden söylem-eylem uyumsuzluğunun devam ettiğini incelemektedir. Yeşil açık kavramı; veri üretimi, veri yorumlama süreçleri, dijital politika araçları ve küresel yönetim pratikleri bağlamında yeniden ele alınmaktadır.

1 Doç. Dr. Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, agunar@bandirma.edu.tr Orcid: 0000-0001-8094-624X

2 Prof. Dr. Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, cbasarir@bandirma.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6234-0524

1. GİRİŞ

Dünyanın son 20 yılda karşı karşıya kalmış olduğu ve varlığını tehdit eden sorunlar zorunlu bir dönüşüm ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sorunların başında gelen iklim krizi ekonomik, toplumsal, politik sistemlerin zorunlu olarak dönüşümünü zorlayan ve zorunlu kılan bir dönüşüm alanı oluşturmuştur. Her geçen yıl iklimsel felaketlerin arttığı, biyolojik olarak önemli kayıp ve çöküş yaşamakta olan gezegenin kurtarılması başta bireyler olmak üzere devletler düzleminde verilen olumlu tepkilere bağlıdır. Bireyler ve devletler tarafından iklim krizine verilen tepkiler, ortaya konulan emisyon azaltım hedefleri küresel olarak önemli uyumsuzluk ve tutarsızlıklar göstermekte bu durumda da “açık” olarak ifade edilen ve eylem ile söylem düzleminde tutarsızlığa işaret eden durumlar ile karşı karşıya kalınmaktadır. Yeşil açık bu durumlardan biri olup, iklim krizinde politika açığı ve uyum açığı gibi diğer sorunlar yeşil açığı takip ederek, iklim ve çevre ile alakalı konularda küresel uyum ve koordinasyonu zayıflatmakta ve derinleştirmektedir.

Yeşil açık kavramı, temel olarak söylem ve eylem arasındaki iklim krizi, sürdürülebilirlik ve yeşil terminolojide yer alan konularla ilgili boşluklara işaret etmektedir.

İklim krizinin ortaya çıkarmış olduğu acil durum çevresel endişelerin ve sürdürülebilirlik söylemlerinin kamuoyunda güçlenmesine neden olmuş, ortaya çıkan bu farkındalık hızla bireysel düzeyde tüketici davranışlarında kendisini göstermiştir. İklim ve çevre konularında bireysel farkındalığın artması yanında farkındalığın eyleme dayalı davranışa dönüşmesi gerekmektedir. Bu noktada devletler tarafından uygulanan ve yerine getirilmesi gereken iklim hedefleri, sürdürülebilirlik uygulamaları ve çevre dostu politikalar önem taşımaktadır. Devletlerin belirtilen hedef, politika ve uygulamaları yerine getirmeleri büyük önem taşımakla beraber, bireylerin iklim ve çevre konusundaki yaklaşımlarının davranışa dönüşmesine sağlamada ikna edici temel motivasyonunu oluşturmaktadır. Diğer yandan devletlerin küresel iklim krizi, sürdürülebilirlik ve çevre konusunda tahahüt etmiş oldukları sorumlulukları yerine getirmemeleri ya da bu tahahütlerden geri kalıyor olmaları küresel olarak uyum, tutarsızlık ve koordinasyon sorunlarını ortaya çıkarmakta ve iklim eylemlerinin etkisini önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

Son 20 yılda iklim, çevre, sürdürülebilirlik gibi konuları kapsayan çalışmaların, tüketim ürünlerinin artışı şüphesiz bir gerçektir. Emisyon azaltımının önemli, karbon ayak izi farkındalığının artmış olması önemli kazanımlar olarak değerlendirilmekle birlikte Paris İklim Anlaşmasının imzalanmış olması bu farkındalığın doruk noktası olarak kabul edilebilir. Ancak tüm bu olumlu gelişmelere rağmen bireysel ve kurumsal düzeyde

ortaya çıkan davranışlar, hedeflenmiş olan yeşil sürdürülebilirlik vizyonunun oldukça gerisinde kalmaktadır. Gelişmiş ülkelerde iklim ve çevre konusunda artan endişelere rağmen endişelerin uygulama ve politikada karşılıklarının olmadığı açık bir şekilde görülmektedir. Kısa vadeli ekonomik çıkarlar başta olmak üzere, jeopolitik olarak meydana gelen gelişmeler, enerji güvenliği endişeleri, fosil yakıt lobisi faaliyetleri iklim politikalarının uygulanmasını önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Diğer yandan piyasa merkezli emisyon azaltımı ve karbon tedbirleri de beklenen dönüşümü gerçekleştiremediği görülmektedir.

Bölümde, öncelikle yeşil açık kavramı tanımlanmakta daha sonra küresel iklim krizine odaklanarak iklim krizinin mevcut sorunları, tutarsızlıkları, politika uyumsuzlukları ve koordinasyon sorunları bireysel düzlemde devlet düzlemine kadar değerlendirilmektedir. Bireysel davranış ve tutumlardan başlayarak küresel iklim ve çevre yönetim sistemlerine uzanan çalışma geniş bir analiz yelpazesi sunmakta ve günümüzün en ciddi meydan okuması olan iklim krizine, yeşil açık ve uyumsuzluk gösteren boşluklar açısından bakmaktadır.

2. KAVRAMSAL ARKA PLAN: YEŞİL AÇIK

Küresel olarak iklim ve çevreye dönük endişelerin artması her geçen gün daha fazla tedbirin hayata geçirilmesi ve tartışılması ile sonuçlanmaktadır. Son 20-30 yıl bu eylemlerin yoğunlaştığı en yoğun dönem olmakla birlikte çevre ve iklim dostu tüketim alışkanlıklarının da arttığı iddia edilmekte ve günlük tüketim firmaları ve çoğu sektörde geri dönüştürülebilir ürünlerin sayısı artmakta çevre dostu ürünlerin geliştirilmiş olduğu çeşitli araştırmalar ve tüketim alışkanlığı ve farkındalık etkinlikleri belirtilmektedir.

Yeşil açık kavramı temel olarak bu endişelerin ne kadar gerçekçi olduğunun ölçülmesi ile alakalı bir kavram olup, farkındalık düzeyi ile uygulama düzeyinde insanların çevre ve iklimsel değişiklikleri ne kadar önemsemiş olduğunu ölçmek için tasarlanmış olan bir kavram olarak öne çıkmaktadır.

Yeşil açık, Nieseln tarafından ekolojik açıdan bilinçli tüketici davranışı ve çevresel kaygı faktörlerinin arasındaki fark olarak tanımlanmıştır. Ekolojik tüketici davranışı ile çevresel katkı arasındaki fark yeşil açığı vermektedir. Yeşil açık içerisinde tüketicilerin çevresel kaygılarına göre bilinçli tüketici davranışlarının ortalaması, çevresel kaygı ortalamasından yüksek olması durumunda, diğer bir ifade ile bireyler, çevresel kaygılar nedeni ile daha bilinçli ve çevreyi korumaya yönelik tüketim davranışları sergiliyorlarsa, yeşil açığın söz konusu olmayacağı tartışılmaktadır. Bu durumun, çevresel kaygılar nedeni ile yapılan eylemlerin sürdürülebilir davranışlarından daha yüksek

olduğu iddia edilmektedir. Diğer yandan ekolojik tüketim davranışının ortalaması çevresel kaygı ortalamasından daha düşük olduğunda ise yeşil açıktan bahsedilebilmektedir (Mkhize ve Ellis, 2019: 24).

Yeşil açık, bir başka çalışmada, gerçek davranışlar ile çevresel kaygılar arasındaki tutarsızlık olarak ifade edilmiş ve bireylerin sergilemiş oldukları sosyal, ekonomik, etik ve başta çevresel konular olmak üzere kaygıları ile gerçek yaşamda göstermiş oldukları davranışları, satın alma ilişkileri ve kararları arasındaki uyumsuzluk olarak ifade edilmiştir. Bu tanımdan yola çıkılarak gerçek dünya örneklerine ulaşabilmek mümkündür. Nitekim özellikle gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmalarda çevre konusundaki endişelerin yüksek oranlarda dile getirildiği ancak bu çevresel kaygıların davranışlara yansımadağı görülmüştür (Mkhize ve Ellis, 2018: 116).

Kanada'da yapılan bir araştırma bu durumu açık bir şekilde göstermektedir. 2004 yılında yapılan bir araştırma sonucunda katılımcıların yaklaşık olarak %73'ü çevresel olarak endişeli olduklarını belirtirken, yaşam tarzı ve kararlarına dönük olarak bu endişelerin gerçek hayatlarına yansınma düzeyleri %10,8 olarak ölçülmüştür. Gelişmiş ülkelerde yeşil açık kavramına ilişkin farkındalık bu düzeydeyken, gelişmekte olan ülkelerde ortaya daha olumsuz bir tablo çıkmaktadır. Türkiye'de yapılan bir çalışma, yeşil açık kavramına yönelik olarak uyumsuzluğun var olduğu sonucuna ulaşmış ve yeşil tüketici davranışları olarak isimlendirilen yönelimler ile çevresel kaygılar arasında uyumsuzluğun söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Hindistan da konaklama sektörü üzerinde yapılan bir çalışma da, bireylerin yeşil yaşam tarzına dönük farkındalık düzeylerinin yüksek olmasına rağmen, yeşil kaygıları benimsemediklerini ortaya koyarak çevre dostu olarak adlandırılan ürünleri satın almak istemediklerini ortaya çıkarmıştır. Sırbistan da 2016 yılında yürütülen bir başka çalışmada ise, bireylerin çevresel konular ve sürdürülebilirliğe dönük olumlu tutumlara sahip oldukları ortaya konmuş ancak bireylerin tutumlarının gerçek davranışlara dönüşmediği belirlenmiştir (Mkhize ve Ellis, 2018: 116-117).

Yeşil açık ve yeşil tüketici davranışları ile alakalı konuların anlaşılması kapsamı nedeniyle oldukça karmaşıklaşabilmektedir. Bu nedenle yeşil açığı ortaya çıkaran faktörler kendisine has olmakla birlikte farklı konuları da içerisinde barındırabilen bir yapıdadır. Özellikle finansal ve kişisel güvenlik olmak üzere parasal ve parasal olmayan çoğu maliyetler nedeniyle bireylerin piyasada yer alan çevre dostu ürünler ve tüketim eğilimini tercih etmemekle birlikte, tüketici dostu uygulamalar ve sürdürülebilirlik etkinliklerinden uzaklaştığı görülmektedir (Mkhize ve Ellis, 2018: 116-117).

Sürdürülebilirlik karşıtı davranışların psikolojik engellerine odaklanarak dolaylı yoldan yeşil açık kavramının sürdürülebilirlik kısmına katkı yapmış olduğu ifade edilebilir. Nitekim yeşil açık olarak tanımlanan kavram bireysel olarak çevresel uygulamaların karşıtı davranışları ölçme amacını taşıdığı için psikolojik etkenlerin önemli olduğu kabul edilebilir niteliktedir.

Çevresel psikolojiye odaklanan çalışmaların son yıllarda odaklanmış olduğu temel alanlar kamu politikaları, teknolojik endişeler, diğer bilimsel alanlarla bağlantılılık, çok düzeyli analizler, yeni fikirlerin dahil edilmesi, sürdürülebilirlik ve biyotik ve ekolojik dünyaya dönük bilimsel ilgi olarak sıralanabilmektedir. Kamu politikalarının uygulanması bağlamında bireylerin çevreye dönük farkındalıklarının artırılmasına ilişkin başarısızlıkların bulunduğu ve bu durumun tersine daha fazla fon ayrılması ile düzeltilebileceği düşünülmektedir.

Teknolojik endişeler çevresel konulara ilişkin olarak kirlilik ve teknoloji sonucu ortaya çıkan doğal yaşam zararları olarak kabul edilmektedir. Teknolojik gelişmeler genel olarak insan hayatının kalitesini geliştiriyor olsa da, bu gelişim sonucu ortaya çıkan kirlilik ve diğer faktörler dolayısı ile bir yılda sayısız canlı hayatını kaybetmektedir. Diğer yandan çevresel sorunlara dönük olarak teknolojinin kullanılması kaçınılmazdır. Özellikle enerji tasarrufunu teşvik eden ve çevre dostu teknolojilerin kullanılması sürdürülebilirliğe önemli katkılar sağlayacak niteliktedir. Bu nedenle çevre dostu teknolojiler, politikalar yolu ile teşvik edilmelidir.

Bir diğer konu olan diğer bilim alanları ile çevresel davranışların psikolojik boyutunun incelenmesi kaçınılmaz görünmektedir. Diğer bilimsel alanlarla bağlantılı çalışmaların yapılması çevresel psikoloji için her zaman önemli kabul edilmiştir. Çevresel davranışların anlaşılması adına çevresel psikoloji diğer bilim alanları ile çalışmakta, ortaya çıkan sonuçlar farklı perspektiflerden çevresel sorunların anlaşılmasında kamu politikalarını etkileyebilmekte ve önemli görülmektedir. Çevresel uzmanlar sürdürülebilirliğin devamlı olabilmesi ve sağlanması adına bireyler ve küçük gruplarla ve daha sonra çok daha büyük gruplarla çalışarak sürdürülebilirliğin yaşam alanlarında sağlanmasına katkı sağlayabilmektedir. Bu şekilde yapılan bazı çalışmalar ile günümüz kentleşme ve doğadan kopmuş olan yaşam stilleri karşısında doğal yaşamın yararları da dikkate alınarak doğanın kentle bir araya getirilmiş olduğu çalışmalar ile bir denge sağlanmaya çalışılmaktadır. Çevresel psikolojinin diğer bilim dallarının farklı teorik perspektiflerini kullanması ya da teorik kapsamına dahil edilmesi ile çevre psikolojisinin genişleyebilmesi sağlanmakta, bazı çalışmaların sosyolojik perspektifleri alana dahil etmesi ile birlikte sosyal süreçlerin sürdürülebilirlik içerisine dahil edilebilmesi

sağlanmaktadır. Ayrıca sürdürülebilirlik kavramının genişletilerek ütopyik tanım içerisinde çıkarılması ve daha rasyonel bir zeminde yeniden tanımlanması ve son olarak çevresel konuların çok daha büyük krizler olan su kıtlığı krizi, nesli tükenmekte olan canlılar gibi konuları kapsayacak şekilde genişletilmesinin önemine vurgu yapılmalıdır (Gifford, 2007: 201-206)

Yeşil açık kavramı, temel olarak endişelenen birey/toplumların çevresel farkındalıkları ve çevre dostu davranışları sergileyip sergilemediklerini ortaya koyan bir fark/aralık olarak ortaya çıkmaktadır. Çevresel olarak son 30 yıllık süreçte çevreye dönük endişeler artmış olsa da çevre dostu davranış ve tüketimlerin bu endişeyi yansıtmadığı çeşitli çalışmalarla gösterilmektedir. Nitekim uzun bir süredir firmaların ve tüketici ürünlerinin yeşil olma etkinliklerinin yanında, bireylerin küçük bir kısmı, yeşil tüketim ile çevre dostu üretim ve tüketim yolu ile ciddi bir hayal kırıklığının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İşte bu noktada yeşil açık bu davranış uçurumunu ortaya koymak için inşa edilmiş bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışmalar çevresel endişe düzeyleri ile bireysel ve toplumsal davranışlar arasındaki farkı yeşil açık kavramı ile ölçmeye çalışmaktadır (Gleim and Lawson, 2014: 503).

Yeşil açık kavramını çok net bir şekilde bu bağlamda tanımlamak mümkündür. Yeşil açık en somut hali ile çevresel farkındalık ile bireysel düzeyde sergilenen çevresel davranış arasındaki fark olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer ifade ile yüksek çevresel bilince sahip olan bireyler, düşük çevresel eylem/davranış sergilemektedir. Son dönemde ABD’de yapılan bir çalışma bu durumu doğrulamaktadır. ABD’lilerin %82’si yeşil ve çevresel kaygılara sahip olduklarını ifade ederlerken bu kaygının davranışa ya da tutuma dönüşme oranı %16 olarak ölçülmüştür. Bu durum yeşil bilinç ile yeşil tüketim davranışı ve yaşam tarzı arasında bir boşluğun ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Diğer yandan asıl sorun sürdürülebilirliğe ilişkin bilgi kirliliğinden kaynaklanmaktadır. Sürdürülebilirliğin diğer yeşil kavramların yanında çok net olarak ölçülemiyor oluşu, halkın önemli bilgi eksikliği yaşadığını göstermektedir. Diğer yandan üretilen yeşil tüketim ürünlerinin maliyetlerinin yüksek olması bu tür ürünlerin pahalı olması nedeni ile ayrıcalıklı ve zengin bireyler tarafından tercih edilmesine neden olduğu için yaygın bir davranış haline gelememektedir. Yeşil açık bireysel olarak çevresel konulara dair yüksek düzeyde tutum, niyet ve kaygıların ortaya konmasına rağmen, başta karbon ayak izi olmak üzere, yeşil tüketim, sürdürülebilir davranışlar gibi çevre dostu tutumların gerçekleştirilmemesi durumunda ortaya çıkan boşluk ya da tutarsızlık hali olarak ifade edilebilmektedir (Mahoney, 2011).

Yeşil açığın ortaya çıkmasına neden olan faktörler üzerinde tartışmalar devam etmektedir. Bu nedenle konunun psikolojik ve tüketim eğilimlerinin

anlaşılması önem taşımaktadır. Yeşil açık bir tutum ve davranış tutarsızlığı olarak kabul edilmekle birlikte bu tutarsızlık bir sosyal ikilem sonucu ortaya çıkmaktadır. Yeşil ürünler tüketicilerin kaçınma davranışı sergilemeleri yerine iş birliğini tercih etmelerine bağlı olmaları nedeniyle işbirliği maliyetini belirleyen unsurlar ve ürünleri kullanması beklenen referans gruplarının etkisi ve satın olma olasılıkları yeşil tüketicilik (green environmentalism) bakımından belirleyici olmaktadır. Bu nedenle yeşil tüketimin teşvik edilmesi için ürünlerin kişisel çıkarlar üzerinde pazarlanması yerine kolektif fayda temel alınarak pazarlanması yeşil ürünlere olan ilginin artmasını sağlayacak niteliktedir (Gupta ve Ogden, 2009: 388).

Bununla birlikte yeşil tüketime yönlendiren nedenler arasında şevkatli olma ve statü sağlamak için rekabet etme gibi nedenlerin olduğu da ifade edilmektedir. Bu bakış açısı “iyi bir itibar sağlama paradan daha değerlidir” (Publilius Syrus’un ifadesi ile) ifadesinden hareket ederek itibar edinmenin bireyin grup içerisindeki statüsünü yükselteceği böylece uzun vadeli çıkarlarına hizmet edeceği, statü kazanmanın çevre dostu davranışları arttıracığı pro sosyal ve pro çevresel eylemlerin bu şekilde artabilmesinin mümkün olabileceği gibi psikolojik olarak motivasyona sahip olan önemli bir psikolojik araç sunmaktadır. Nitekim çevreci davranışlar bireysel statü kazanma açısından günümüzde önem taşıyan tutumlar olarak değerlendirilmektedir (Griskevicius, Tybur ve Van den Bergh, 2010: 401-402).

Son olarak yeşil tüketim davranışlarını etkileyen başlıca faktörler olarak kalitesiz ürün üretimi/ürün kalitesinin güvenilirliği, fiyat yüksekliği, yeterli düzeyde bilgi sahibi olamama, yeşil ürünlerin toplum içerisindeki yeri gibi nedenle yeşil tüketim üzerinde belirleyici olmaktadır. Bu tür nedenler dolayısı ile bireyler davranışlarını değiştirme konusunda isteksiz davranma ile birlikte yeşil ürünlere geçişin başta ürün konforu, zaman, para ve alışkanlıkların değişmesini gerektirmesi gibi değişikliklere neden olması insanların isteksizliğinin sebebini açıklamaktadır. Tüm bu nedenler, tutumlar ile davranışlar arasında bir boşluğun/farkın ortaya çıkmasına neden olmakta bu da yeşil açık olarak ifade edilmektedir (Durif, Roy ve Boivin, 2012: 3).

3. YEŞİL AÇIK VE POLİTİKA YANSIMALARI: GERÇEKLİK VE UYUMSUZLUKLAR

Paris İklim Anlaşması 2015 yılında kabul edildikten sonra iklime dönük olarak ülkelerin söylemler ve gerçeklik düzeyinde farklılıkları bulunmaktadır. Siyasi retorik ile çevresel eylemlerin Paris İklim Anlaşmasına taraf olan ülkeler tarafından hayata geçirilmesi Anlaşmanın kabul edilmiş olduğu ilk

günden beri tamamen bir endişe konusu olmuştur. Ülkelerin Anlaşmanın kabul etmiş olduğu emisyon azaltımı hedeflerine ulaşma hızları ile iklim politikalarını uygulama hızları arasındaki uyumsuzluk politika açıklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (International Environment Forum, 2022).

Küresel olarak politika uyumsuzluğunun dışında, iklim değişikliğinde kendisine önder rolü biçen Avrupa Birliği (AB) üye ülkelerinde politika tutarsızlıkları ve asimetrisinin olduğu açıkça görülebilmektedir. AB iklim liderliği söylemine rağmen üye ülkeler düzeyinde liderliği sağlayacak olan uygulamalar tam karşılığını bulamamaktadır. Ukrayna savaşının ortaya çıkartmış olduğu enerji güvenliği ile AB'nin kabul etmiş olduğu iklim hedeflerinin çatışması, üye ülkeler arasındaki ekonomik farklılıklar, kısa dönemli şoklar ve AB entegrasyonunun yapısı gereği bu şok ve krizlere karşı hızla harekete geçilememesi gibi nedeler üye devlet düzeyinde iklim politikalarının koordine edilmesini zorlaştırmaktadır (Pavlova vd., 2025).

Küresel olarak Paris İklim Anlaşmasına taraf olan ülkelerin uygulama taahhüdünde bulundukları politikalar ile gerçek eylemleri arasında ciddi bir ayrışma söz konusudur. Politika açığının ortaya çıkmasının temel nedeni ülkelerin kendi emisyon profillerine uygun hedefler belirlememelerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle ülkeler iklim konusunda politika araçlarını çeşitlendirme ve şekillendirme yoluna gitmekte ancak bu durumda emisyon azaltılmasında etkinlik sorununun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. OECD ülkelerinde enerjiden kaynaklanmakta olan emisyonun büyük payını lojistik sektörü oluşturmakta, ulaştırma sektöründe mevcut olan politika araçları ve uygulamaları yetersiz kalmaktadır. Belirtilen yetersizlik ve politika açığına uygulama ve kapsama açığı da eşlik etmektedir. Bu nedenle ülkeler tarafından kabul edilen ve uygulanmakta olan mevcut iklim politikaları eylemleri uygulamada da açık vermektedir. Bir diğer ifade ile hedeflerin gerçekleşmesi açısından da bir uyumsuzluk söz konusu olmaktadır. Bu durumun en açık göstergesi gelişmiş ülkelerin kabul etmiş oldukları ulusal belirlenmiş katkı hedeflerini gerçekleştirmek için takip etmemeleri gösterilmektedir (OECD, 2025: 116, 200).

Küresel iklim yönetişimi içerisinde yer alan uyumsuzluklar ülkelerin takip etmiş olduğu politikaların yetersizliklerinin de kendisini göstermektedir. Kabul edilmiş olan emisyon azaltma hedefleri ve küresel sıcaklığın sera gazı emisyonlarının %50 oranında azaltılarak 1,5 derece düşürülmesi ile hazırlanmış olan politikaların uygulanmaları bakımından önemli ve ciddi boşluklara sahiptir. Bu durum iklim politika açığının ortaya çıkmasına sistematik bir hale dönüşmesine neden olmaktadır. Teorik olarak kabul

edilmiş olan ulusal mevzuatlar, strateji ve hedefler kağıt üzerinde ilerleme sağlandığına ilişkin bir bilinç yaratıyor olsa da yapılan çalışmalar ile emisyon oranlarında beklenen azalmanın gerçekleşmediği gösterilmekte ve bu durum derinleşen bir politika açığı ve uyumsuzluğuna işaret etmektedir. Portekiz, İspanya ve Fas örnekleri yüksek politika notlarına sahip olan ülkeler olarak bu durum için açık bir örnek oluşturmaktadır. 2030 yılı hedefleri ile tam uyumsuzluk taşımış olduğu görülmekte sistemik nedenler olarak kabul edilecek olan ekonomik büyüme-emisyon bağımlılığı ilişkisi, fosil yakıt lobisinin faaliyetleri gibi nedenler bu durumun arkasında bulunmaktadır. Ancak ülkelerin söylem ve eylemleri arasındaki kopukluk bu örnekte açık bir şekilde ortaya çıkmakta ve küresel iklim politikalarının yapısal olarak uyumsuzluk taşıdığı görünür hale gelmektedir (Camargo vd., 2020: 151-152; 165-166).

Gerçek emisyon eğilimleri ile politika söylemleri arasında sürekli artan fark ve kopuş 2 derece hedefinin gerçekleşme ihtimalinin mevcut emisyon eğilimleri ve büyüme modelleri bağlamında ulaşılmasının imkansızlığını ortaya koymaktadır. Ekonomik büyümede kaynak tüketimi dengesinin kurulamadığını bu durum açık bir şekilde göstermektedir. Diğer yandan emisyon oranlarının azaltılması için oluşturulan uluslararası yönetim mekanizmaları ile piyasa tabanlı olarak araçlarla beklenen iklim etkisinin oluşmadığı daha da kötüsü bu tür sistem ile rant sağlayıcılara önemli rantlar aktarıldığı da görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelere dayatılan karbon alanının daraltılması, kalkınma ile küresel karbon sınırları arasında önemli bir boşluk ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle derinleşmekte olan küresel iklim krizi mevcut araçlarla yapısal ve sistemik sorunlara sahip bir mekanizma ile çözülmeye çalışılmakta ancak köklü bir dönüşüm olmaksızın iklim krizinin çözülmesi ve yönetilmesinin imkânsız olduğu kabul edilmektedir (Hoffmann, 2011:1-5; 12-13; 17-18).

İklim değişikliği ile mücadele, kabul edilen tedbirler kısa vadeli ulusal çıkarlar nedeniyle sürekli ertelenebilir niteliktedir. Küresel bir acil durum sorunu olan iklim krizine dönük oldukça esnek ve uyumsuz olan bu politikaların zayıflığı toplumsal olarak iklim krizinin kabul edilebilirliğini ve meşruiyetini zedelemektedir (Bushell vd., 2017: 43).

Diğer yandan iklim krizinin anlatısı ve ele alınış şekli mevcut olarak belirtilen sorunların büyümesi gibi bir sonucu ortaya çıkarmaktadır. Bir diğer ifade ile iklim krizini anlatırken kullanılan kavram ve metaforlar iklim politikası ve iklim krizi ile alakalı söylemsel düzeydeki anlatıları da şekillendirmektedir. Bu nedenle yeşil açık, yeşil politika açığı ve yeşil uyum açığı gibi kavramların nasıl inşa edilmiş olduğu da önem taşımaktadır.

İklim krizi ve çevre ve alakalı diğer konular incelenirken kamusal ve kurumsal olarak ikili metaforlar üzerinden bir anlatım tarzının kullanıldığı görülmektedir. Bu durum bu konuların ikili kavramlarla ele alınması sorununu ortaya çıkarmaktadır. Örneğin iklim meselesinin ekonomik boyutu değerlendirilmelerinde “economic growth” ve “pristine nature” ikili kavramları kullanılmaktadır. Aynı zamanda dünyanın genel durumu analiz edilirken “impacted” “non impacted” ikilisi kavramının kullanılmış olduğu ve krizin bu şekilde sunulduğu da görülmektedir. Oldukça karmaşık bir sorun olduğu ifade edilen iklim krizinin bu şekilde indirgemeci bir yaklaşımla ele alınıyor olması bazı çalışmalarda bilimsel gerçekliğe aykırı olarak nitelendirilmektedir. Bu şekilde anlatılan iklim krizi “ya bizimlesin” ya da “bizden değilsin” şeklinde toplumsal bir kutuplaşma ortaya çıkarttığı gibi iklim ile alakalı alternatif politika seçeneklerinin uygulamada görünebilir kılınmasını da engellenmektedir. İklim krizi ile alakalı konuların bu şekilde verilmesi mevcut ekonomik yapının korunmasına neden olacak bir söyleminde kendi kendisini yeniden üretmekte ve mevcut düzenin korunması gibi bir sonucun ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Shaw ve Nerlich, 2015: 36–40).

Ülkelerin dışında şirketlerin de iklim stratejilerinin hayata geçirme noktasında söylemleri ile pratikleri arasında önemli boşluklar ve uygulama uçurumları bulunmaktadır. Gerçek uygulamalar ve söylem arasındaki farkın nedenleri bir çalışmada sembolik politika üretimi, göstermelik eylem ve bilgi eksikliği olarak gösterilmiştir (Rhee ve Lee, 2003: 175, 186-187).

Endüstri 4.0 ile geliştirilen teknolojilerin de iklim krizi ile mücadele üzerindeki etkilerine ilişkin önemli şüphe ve tutarsızlıklar söz konusudur. Nitekim bazı çalışmalarda Endüstri 4.0’ün enerji verimliliği ve emisyonun azaltımı için önemli bir araç olarak kabul edilmesinin yanında bilimsel olarak bir karşılığının olmadığı gösterilmektedir. Belirtilen bu iddia hükümetlerarası örgütler tarafından hazırlanan belirsiz ve bilimsel varsayımlara dayanmayan sonuçlar ile kanıtlanmadan oluşturulan genel iyimserlik yaklaşımı ile yazıldığı iddia edilmektedir. Bu durumu kanıtlarcasına dijitalleşmenin kullanmış olduğu enerji tüketimi, e-atık gibi çevre karşıtı durumlar nedeniyle geri tepme etkisinin dikkate alınmadığı da ifade edilmektedir. İklim krizi karşısında bir mucize olarak sunulan ancak söylem düzeyinde bir çözüm olarak kalan Endüstri 4.0’ün iklim krizi üzerindeki etkisinin mevcut koşullar içerisinde doğrulanabilmesinin mümkün olmadığı belirtilmektedir (Fritzsche vd., 2018).

Küresel olarak emisyon oranlarının azaltılmasında kırılgan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki dengenin tutarsız olduğu ve kırılgan ülkelere çok daha fazla yük verilmiş olduğu küresel iklim krizi bağlamında uygulanan

politikaların tutarsızlığını ve uyumsuzluğunu ortaya koyan bir başka konu olarak ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş ülkelerin bu gelişmişliği elde ederken küresel olarak bir sorumluluğa sahip oldukları şüphe götürmezken mevcut politika söylem ve eylemleri arasında önemli tutarsızlık söz konusudur. Ayrıca bu durum eşitsizlikleri daha da derinleşmesine neden olan neo-kolonyal bir yaklaşım ile şirketlerin statülerini etkilemeyecek şekilde olan devam etsin yaklaşımının sürdürülmesini hedeflemektedir. Bu nedenle sürekli olarak ortaya konulan yeşil büyüme iddiası yeşil yıkama (yeşil sahtecilik/greenwashing) karakterine bürünmekte, Paris İklim Anlaşması ile oluşturulan hedeflerin yetersiz olduğu ileri sürülmektedir (Chauhan ve Raina, 2025: 120-124).

Küresel iklim krizinin çözülmesi ve yavaşlatılması için yapılan iklim müzakerelerinin başarısının sınırlı olduğu söylem ve eylem düzeyinde ortaya çıkan tutarsızlıklar ve politika boşlukları somut şekilde ortaya konmaktadır. Ekonomik ve politik çıkarlar üzerine kurulu karbon hesaplmasına ilişkin düzenlemeler iklim eylemlerini eylemsel olarak imkansız hale getirmektedir. Gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelerin emisyon oranlarında azalmaya gitmesini beklemek bu düzenin adil olma dengesini bozmaktadır. Bu nedenle küresel olarak iklim krizi konusunda eylemsel olarak yapılmak istenenler ile yapılanlar arasında da bir boşluk bulunmakta, çevreci romantizm ile teknolojik rasyonalizm arasında bir çatışma ortaya çıkmakta bu durumda tutarlı politika ve yönelimlerin gelişmesini engellemektedir. Bu nedenle iklim politikalarının daha rasyonel olabilmesi için küresel olarak ölçeklendirilebilirlik (scalability) ve önemlilik ilkelerine dayalı yeni paradigmlar üzerine inşa edilmesi gerekmektedir (Symons ve Karlsson, 2015: 173-174, 176; 182-183).

İklim krizi, iklim değişikliği gibi konulara ilişkin olarak ortaya çıkan bilgi boşluklarının nedeni sanıldığı gibi aksine bilimsel bilginin belirsiz olmasından değil, bilgiye yüklenmiş olan politik anlamlardan kaynaklanmaktadır. Bir diğer ifade ile daha fazla bilginin olması daha fazla bilgiye dayalı eylemi ortaya çıkmasına neden olması için ampirik olarak kanıtlanmış olan bir varsayım bulunmamaktadır. Diğer taraftan asıl önemli olan konu bilgisizlik değil, karar alma süreçlerinin yönetimi ve değer çatışmaları olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle iklim krizi, iklim değişikliği gibi konularda karşı karşıya kalınan sorunların kaynağı daha az bilgi boşluğu değil yönetim yapısında yer alan sorunlardan kaynaklanmaktadır (Hulme, 2018: 331-334).

Dünyanın en fazla emisyon üreten ülkelere dönük yapılan çalışmalar somut bir şekilde iklime dönük politikaların hedef ve gerçeklikleri arasındaki farkı göstermektedir. Çin 2005 ile 2020 yılları arasında elektrik sektöründe %123 emisyon artışı yaşamıştır. ABD 2030 yılı için hesaplamış olduğu

emisyona azaltma hedefinin yarısını henüz gerçekleştirememiş durumdadır. AB blok olarak hedeflerini tutturma bakımından iyi bir performans göstermektedir. Hindistan enerji sektöründen kaynaklanan emisyonunda %97 artış gerçekleşmiş, Rusya %40'lık azaltma hedefinde %0,2'lik bir düzeyde azaltma sağlamıştır. Diğer tarafından 1990-2019 yılları arasında emisyonlar %68 oranında artmıştır Portillo Juan vd., 2024: 1; 13-14).

4. SONUÇ

Küresel iklim krizi ve çevre sorunlarına dönük giderek derinleşen sorunlar iklim ve çevre ile alakalı konuların farklı şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Yeşil açık kavramı bu farklılığın ortaya çıkartmış olduğu bir kavram olmakla birlikte ona eşlik eden politika açığı ve uyum açığı gibi, bireylerin, devletlerin söylem ve eylemleri aynı zamanda da faaliyetleri arasındaki tutarsızlıkları ortaya koymaları bakımından önem taşımaktadır.

Yeşil açığın ortaya çıkması doğrudan yeşil olarak adlandırılan politika uygulamalarının eşitsiz olması, eksik uygulanması ve koordinasyon açısından zayıf olmalarından kaynaklanmaktadır. Yeşil politikaları takip edeceklerine dönük küresel düzenlemelere taraf olan ülkelerin yeşil ekonomi uygulamaları söylemsel düzey ve uygulama düzeyinde farklılık göstermektedir Bu durum doğrudan politikalar arasında tutarsızlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda ülkeler tarafından yeşil politikaların uygulanabilmesi için yatırımların yapılması gerekmekte ancak kamu yatırımları sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için oldukça düşüktür. Bu makro ekonomik nedenlerin ortaya çıkarmış olduğu baskı ve meydan okumalar nedeniyle iklim hedeflerinin tutturulmasına dönük politika hedefleri geri plana atılmakta bu durumda da politika açığı ortaya çıkmaktadır. Bir diğer ifade ile ülkelerin emisyon azaltma, iklim değişikliği ile mücadele ve çevre dostu politikaları uygulamalarına ilişkin tutumları ile uygulamaları arasında somut bir tutarsızlık ve açık oluşmakta, gerçeklik ve söylemsel düzeyde uçurum meydana gelmektedir. Yeşil dönüşümün sağlanması bakımından genel olarak kabul edilen üç temel engel bulunmaktadır. Teknolojik eşitsizlik, finansman eksikliği ve kurumsal koordinasyon zayıflığı nedeni ile iklim ve çevre politikaları, emisyon azaltımı hedeflerinin tutturulamaması ve kabul edilen politikaların hayata geçirilememesi söz konusu olabilmektedir. Diğer yandan yapısal olarak kabul edebileceğimiz bu engellere küresel olarak uyum sorunu eklenmiş olduğunda yeşil dönüşüm politikalarının uygulanması çok daha zorlaşmaktadır. Özellikle uluslararası alanda çevre koruma ve çevre rejimlerinin uygulanmasına ilişkin yaptırım gücünün önemli ölçüde zayıf olması, teknolojik dönüşümün ve finansman taahhütlerinin yerine getirilememesi, gelişmekte olan ülkelerin iklim hedeflerini yerine getirmesi

bakımından desteklenmemesi gibi nedenler küresel olarak çevre sorunları ile başa çıkılmasını zorlaştırmaktadır. Yeşil ekonomiye dönük ülkeler tarafından ciddi söylemler ve uygulamalar gündeme taşınırken, çoğu ülke uygulama bakımından söylemin gerisinde kalmaktadır. Bu durum küresel olarak bir uyum sorununu ortaya çıkarırken politika açığının ve yapısal olarak kök nedeni olarak kabul edilmektedir.

Yeşil açığın kapsamı düştüğünde sadece tüketici davranış ile sınırlanmasının hatalı olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında değinilen tüm faktörler dikkate alınmış olduğunda yeşil dönüşüm olarak özetlenebilecek olan son 20 yılda ortaya çıkan gelişmeler açık bir şekilde ülkeler düzeyinde politika açıklarının olduğunu da göstermektedir. Bu durum söylemsel düzey ile uygulamada farklılıklarında kendisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Yeşil politikalar ile gerçekleşen emisyon azaltımı arasındaki tutarsızlıklar süregelen bir ayrışma durumu ortaya çıkartmakta, ülkeler arasında ekonomik, sosyal ve kapasite farklılıkları tutarsızlıkların daha da derinleşmesi ile sonuçlanmaktadır. Bu nedenle yeşil açık iklim değişikliği, yeşil dönüşüm ve yeşil politikaların önemli bir parçası haline gelirken uyum ve uygulamada ortaya çıkan sorunlar nedeniyle iklim değişikliği, küresel ısınma gibi sorunların önüne geçilmesine neden olacak önemli bir yapısal boşluğu da ifade eden bir kavram olarak düşünülmelidir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir;

- Bireysel düzeyde yüksek çevre ve iklimsel endişelere rağmen uygulamada çevre dostu ve iklim değişikliğini önlemeye dönük tedbirler gözlenmemektedir. Özellikle bireysel düzeyde yeşil tüketim davranışlarını belirleyen faktörler dikkate alınmış olduğunda söylemsel düzeyde endişelerin yüksek eylem düzeyinde düşük kalmasının ekonomik ve sosyal açıdan nedenleri bulunmaktadır.
- Devletler düzeyinde yeşile dönük politika, uygulamalara bakıldığında Paris İklim Anlaşması kabul edildikten sonra politika ve eylemsel düzeyde ciddi tutarsızlıkların olduğu görülmektedir. Ülkeler emisyon oranlarını izleme ve gerçekleştirme adına kapasite bakımından zayıf kalmakta, belirlenen hedefler kısa vadeli olarak düşünülmekte uzun vadede emisyonu dönük hedeflerin gerçekleşmesi ekonomik ve jeopolitik öncelikler nedeniyle emisyon azaltımının önüne geçmektedir. AB bloğunda bu durum özellikle üye devletler arasındaki asimetride kendisini açık şekilde göstermekte, ulusal çıkar hesapları yapan üye devletler AB'nin iklim liderliği/belirleyiciliğine zarar vermektedir.

- Küresel olarak emisyon azaltımı, karbon piyasaları ve piyasa merkezli araçlarla iklim krizinin önüne geçmeyi amaçlayan sistemler beklenen etkiyi ortaya çıkarmamaktadır. Gelişmiş ülkelerin tarihsel olarak iklim sorumluluklarının bulunması kırılgan ülkeler üzerindeki yükün dengelenmesini gerektirmektedir. Yeşil büyüme ya da yeşil terminolojisinde yer alan çoğu kavram mevcut durumda söylemsel düzeyde iyi niyet eğilimi dışında herhangi bir anlam ifade etmediği gibi yeşil sahteciliğin ortaya çıkmasına neden olmakta, kalkınma hakkının gelişmekte olan ülkelere verilmemesi ve karbon sınırlamaları nedeniyle küresel bir adalet krizide ortaya çıkmaktadır.
- Dijitalleşme ve endüstri 4.0 gibi gelişmelerle ortaya çıkan teknolojik dönüşüm ve araçlar iklim krizi için panzehir gibi sunuluyor olsa da, bilimsel olarak kanıtlanmış etkileri tartışılmaktadır. Nitekim dijitalleşme sürecinde enerji tüketimin artması, e-atık ve geri tepme etkisi gibi faktörler tek başına teknolojinin küresel iklim krizi üzerindeki olumlu etkisini azaltmaktadır.

Yeşil açık kavramı, kavrama eşlik eden iklim ve çevre politikaları ile birlikte anlam kazanan bir kavramdır. Bireysel düzeyde iklim, çevre farkındalığının artması önem taşımakla birlikte, yeşil açık kavramının meşru zemine oturması küresel olarak ortaya konulan politika, hedef ve stratejilerin ikna edici olması ve beklenen gelişmeyi göstermesi ile mümkün olacaktır.

Kaynakça

- Bushell, S., Satre Buisson, G., Workman, M., ve Colley, T. (2017). Strategic narratives in climate change: Towards a unifying narrative to address the action gap on climate change. *Energy Research ve Social Science*, 28, 39–49.
- Camargo, J., Barcena, I., Soares, P. M., Schmidt, L., ve Andaluz, J. (2020). Mind the climate policy gaps: Climate change public policy and reality in Portugal, Spain and Morocco. *Climatic Change*, 161, 151–169. <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02646-9>
- Chauhan, N., ve Raina, S. K. (2025). Green growth or green wash? Economic reality checks for climate action. *Amrita Journal of Medicine*, 21(3), 120–12, https://doi.org/10.4103/amjm.amjm_89_24
- Durif, F., Roy, J., ve Boivin, C. (2012). Could perceived risks explain the “green gap” in green product consumption? *Electronic Green Journal*, 1(33). <https://doi.org/10.5070/G313310923>
- Fritzsche, K., Niehoff, S., ve Beier, G. (2018). Industry 4.0 and climate change—Exploring the science–policy gap. *Sustainability*, 10(4511), 1–17. <https://doi.org/10.3390/su10124511>
- Gifford, R. (2007). Environmental psychology and sustainable development. *Journal of Social Issues*, 63(1), 199–212. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2007.00499.x>
- Gleim, M. R., ve Lawson, S. J. (2014). Spanning the gap: An examination of the factors leading to the green gap. *Journal of Consumer Marketing*, 31(6/7), 503–514. <https://doi.org/10.1108/JCM-05-2014-0988>
- Griskevicius, V., Tybur, J. M., ve Van den Bergh, B. (2010). Going green to be seen: Status, reputation, and conspicuous conservation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98(3), 392–404. <https://doi.org/10.1037/a0017346>
- Gupta, S., ve Ogden, D. T. (2009). To buy or not to buy? A social dilemma perspective on green buying. *Journal of Consumer Marketing*, 26(6), 376–391. <https://doi.org/10.1108/07363760910988201>
- Hoffmann, U. (2011). Some reflections on climate change, green growth illusions and development space (UNCTAD Discussion Paper No. 205). United Nations Conference on Trade and Development. https://unctad.org/system/files/official-document/osgdp20111_en.pdf
- Hulme, M. (2018). “Gaps’ in climate change knowledge: Do they exist? Can they be filled?” *Environmental Humanities*, 10(1), 330–337. <https://doi.org/10.1215/22011919-4385599>
- International Environment Forum. (2022, June 15). The gap between political rhetoric and environmental action. <https://iefworld.org/node/1436>

- Mahoney, S. (2011, April 19). Study: Green Gap Is Bigger Than Ever. *MediaPost*. <https://www.mediapost.com/publications/article/148938/study-green-gap-is->
- Mkhize, N., ve Ellis, D. (2019). Consumer cooperation in sustainability: The green gap in an emerging market. In Mehdi Khosrow-Pour (Eds.), *Green Business: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*, (pp. 17–35). IGI Global.
- Mkhize, Njabulo, and Debbie Ellis. “Consumer Cooperation in Sustainability: The Green Gap in an Emerging Market.” *Promoting Global Environmental Sustainability and Cooperation*, edited by Sofia Idris, IGI Global Scientific Publishing, 2018, pp. 112-135. <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-3990-2.ch005>
- OECD. (2025). OECD country-level climate and energy policy assessment: Mitigation, gaps, and sectoral alignment (Report No. 16b7cbc7-en). OECD Publishing.
- Pavlova, O., Liashenko, O., Pavlov, K., Rutkowski, M., Kornatka, A., Vlasenko, T., ve Halei, M. (2025). Discourse vs. decarbonisation: Tracking the alignment between EU climate rhetoric and national energy patterns. *Energies*, 18(5304). <https://doi.org/10.3390/en18195304>
- Portillo Juan, N., Negro Valdecantos, V., Olalde Rodríguez, J., ve Iglesias, G. (2024). Environmental policy vs. the reality of greenhouse gas emissions from top emitting countries. *Energies*, 17(5705). <https://doi.org/10.3390/en17225705>
- Rhee, S.-K., ve Lee, S.-Y. (2003). Dynamic change of corporate environmental strategy: Rhetoric and reality. *Business Strategy and the Environment*, 12(3), 175–190.
- Shaw, C., ve Nerlich, B. (2015). Metaphor as a framing device in climate change policy discourses. *Ecological Economics*, 109, 34–40. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2014.07.034>
- Symons, J., ve Karlsson, R. (2015). Green political theory in a climate-changed world: Between innovation and restraint. *Environmental Politics*, 24(2), 173–192. <https://doi.org/10.1080/09644016.2015.1008252>